

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY BẢN SẮC VĂN HOÁ
LÀNG TIỀN ĐIỀN

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CỦ NHÂN QUẢN LÝ VĂN HOÁ

Giảng viên hướng dẫn:

Sinh viên thực hiện : Lê Thị Linh Chi

Lớp : Quản lý Văn hóa 6B

Khóa học : 2005 – 2009

Hà Nội – 2009

Mục lục

Trang

Mở đầu

1. Lý do chọn đề tài	1
2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	2
3. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
4. Phương pháp nghiên cứu	4
5. Đóng góp của khóa luận	4
6. Bố cục khóa luận	5

Chương 1. Khái quát chung về làng Tiên Điền 6

1.1. Một số khái niệm 6

1.1.1. Làng 6

1.1.2. Văn hóa làng 7

1.2. Địa lý hành chính, điều kiện tự nhiên 9

1.3. Đặc điểm dân cư, kinh tế 12

Chương 2. Bản sắc văn hóa làng Tiên Điền 15

2.1. Tín ngưỡng, tôn giáo 15

2.1.1. Thờ Thành hoàng làng 15

2.1.2. Thờ cúng tổ tiên 17

2.1.3. Thờ thần nông 19

2.1.4. Lễ tổng trừng	20
2.1.5. Thờ cúng thần đạo lữ	21
2.1.6. Đạo Phật	21
2.1.7. Đạo Nho	22
2.2. Các phong tục tập quán	23
2.3. Lễ hội	24
2.4. Truyền thống học tập và khoa bảng	26
2.5. Văn học dân gian, văn nghệ dân gian	28
2.5.1. Kho tàng ca dao, tục ngữ	29
2.5.2. Văn nghệ dân gian	30
2.6. Truyền thống y học	34
Chương 3. Những giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa làng Tiên Điền	37
3.1. Chủ trương của Nhà nước trong công tác khôi phục và phát triển văn hóa làng Tiên Điền	37
3.2. Những giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa làng Tiên Điền	39
3.2.1. Khôi phục các sinh hoạt văn hóa dân gian	39
3.2.1.1. Khuyến khích các hoạt động văn hóa gắn kết dòng họ	39

3.2.1.2. Soạn thảo hương ước làng (xóm, thôn)	40
3.2.1.3. Tổ chức nhiều hoạt động văn nghệ dân gian	41
3.2.2. Xây dựng các thiết chế văn hóa ở thôn, xóm	43
3.2.2.1. Thiết lập Hội quán	43
3.2.2.2. Tổ chức các điểm đọc sách báo	43
3.2.3. Mở rộng các hoạt động du lịch	44
3.2.3.1. Những thuận lợi để phát triển du lịch ở Tiên Điền	44
3.2.3.2. Thiết kế một số Tour du lịch	46
Kết luận	50
Tài liệu tham khảo	52
Phụ lục khóa luận	

Mở đầu

1. Lý do chọn đề tài

Trải qua bao biến cố của lịch sử đất nước, làng và văn hóa làng vẫn tồn tại trong tâm thức của người dân Việt Nam. Quá trình dựng nước và giữ nước, làng trở thành máu thịt, sinh tử của mỗi người : “ Sống ở làng, sang ở nước”.

Chúng ta sinh ra, ai cũng đều có một làng quê, nơi chôn rau cắt rốn, nơi có cây đa, bến nước, sân đình, nơi lưu giữ trong tâm hồn ta những sự tích về ông tổ lập làng, về những tháng ngày hội hè đình đám... Tiên Điền cũng là một làng quê như thế. Thuộc huyện Nghi Xuân – tỉnh Hà Tĩnh, Tiên Điền là quê hương của đại thi hào Dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới, tác giả tuyệt tác Truyện Kiều – Nguyễn Du. Đây cũng là mảnh đất rất giàu truyền thống văn hóa : truyền thống hiếu học, truyền thống yêu quê hương, đất nước... Qua nhiều thăng trầm của thời gian, đến nay Tiên Điền vẫn giữ được cho mình những nét bản sắc văn hóa của một nơi “ đất lề quê thói”- đó là những giá trị quý báu góp vào bảng vàng giá trị của văn hóa làng xã Việt Nam.

Nghiên cứu về văn hóa làng Tiên Điền chính là khai thác diện mạo văn hóa làng và tìm ra những nét đặc thù và văn hóa của làng Tiên Điền. Từ kết quả nghiên cứu đó đi đến những giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa làng Tiên Điền hiện nay. Thực hiện được vấn đề này chính là góp phần đưa Nghị quyết TW5 khóa VIII về giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc vào thực tiễn cuộc sống. Mặt khác, do những tác động sâu sắc của quá trình đô thị hóa, Tiên

Điền cũng đang đứng trước những thử thách lớn lao đòi hỏi cần phải có những giải pháp thích ứng.

Là một người con trưởng thành từ mảnh đất Hà Tĩnh, đang theo học chuyên ngành Quản lý văn hóa, tôi rất có nguyện vọng tìm hiểu, nghiên cứu về văn hóa quê hương mình, làm giàu kho tàng kiến thức văn hóa, phục vụ cho công tác sau khi ra trường. Vì thế, tôi đã quyết định chọn đề tài “Giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa làng Tiên Điền” để thực hiện khóa luận tốt nghiệp Đại học. Đây là một món quà nhỏ xin dâng tặng cho quê hương yêu dấu.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu là thực trạng văn hóa làng Tiên Điền và vấn đề giữ gìn bản sắc văn hóa làng Tiên Điền. Phạm vi nghiên cứu của đề tài trên địa bàn xã Tiên Điền – Nghi Xuân – Hà Tĩnh. Khóa luận trình bày một số diện mạo văn hóa làng Tiên Điền thông qua các tư liệu khảo sát được, để từ đó khẳng định ở Tiên Điền có một kho tàng văn hóa cổ truyền, được hình thành, phát triển, tồn tại theo lịch sử của các làng quê.

Trong khuôn khổ của khóa luận, những nét bản sắc văn hóa của làng Tiên Điền mà tác giả tiếp cận, đó là: Tín ngưỡng, tôn giáo, phong tục tập quán, lễ hội, truyền thống học tập khoa bảng, một số loại hình văn nghệ dân gian, truyền thống y học.

3. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Làng như một đặc trưng văn hóa của khu vực Đông Nam Á nói chung và của Việt Nam – người Việt nói riêng.

Nói về cái làng của người Việt, nhà nghiên cứu Nguyễn Khắc Viện đã có một định nghĩa sâu sắc từ góc độ xã hội học và văn hóa học trong công trình “Từ điển xã hội học” năm 1994. Tác giả khẳng định : Làng vừa là một cộng đồng kinh tế, vừa là một cộng đồng văn hóa. Làng và văn hóa làng là nguồn gốc của bản sắc văn hóa Việt Nam. Giáo sư Hà Văn Tấn trong công trình “ Làng, liên làng và siêu làng” đã cho ta thấy được mối quan hệ giữa làng và nước, từ làng rồi đến nước là một logic thực tiễn của dân tộc Việt. “ Lệ làng và phép nước” của Bùi Xuân Đính làm sáng tỏ phần nào cách thức quản lý làng xã qua hương ước.

Năm 1995, Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh đã tổ chức hội thảo “ Văn hóa làng và xây dựng làng văn hóa Hà Tĩnh”. Hội thảo được sự tham gia của các nhà nghiên cứu văn hóa ở TW, ở tỉnh và một số tham luận khẳng định về văn hóa làng Hà Tĩnh. Các tập sách “ Làng cổ Hà Tĩnh” tập 1 và tập 2 được Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh xuất bản năm 1997... Năm 1996, Viện văn hóa dân gian phối hợp với Hội văn học nghệ thuật Nghệ An tổ chức “Hội thảo truyền thống các tỉnh Bắc Miền Trung” tại thành phố Vinh. Một số diện mạo văn hóa làng ở sáu tỉnh Bắc Miền Trung đã được các tham luận đề cập cụ thể.

Tiên Điền là một làng quê văn vật nổi tiếng nên cũng đã có nhiều công trình nghiên cứu:

- Đặng Duy Phúc– *Về Tiên Điền nhớ cụ Nguyễn Du*, Nguyễn Công Trứ, Đặng Tất, Đặng Dung, NXB Hà Nội, 1994.
- Chu Trọng Huyền– *Nơi Nguyễn Du viết Truyện Kiều*, Nxb khoa học xã hội, Hà Nội, 1991.
- Nguyễn Khắc Bảo– “Truyền thống y học của Tiên Điền” – Tạp chí *Xưa và nay* , số 120, tr6 - 8 – 34, 2000.

Những tác phẩm trên đây tuy chưa phác họa đầy đủ diện mạo bản sắc văn hóa làng Tiên Điền nhưng là những nguồn tài liệu tham khảo hết sức quý báu giúp tác giả có những nhận định khi nghiên cứu về các nét bản sắc văn hóa làng Tiên Điền.

4. Phương pháp nghiên cứu

Ngoài cơ sở lý luận chung làm nền tảng chỉ đạo, tác giả đã vận dụng các phương pháp nghiên cứu cụ thể như sau:

Phương pháp nghiên cứu tài liệu: Tác giả tiếp cận lịch sử qua các tài liệu, điều tra thu thập các số liệu cơ bản về hoạt động văn hóa làng Tiên Điền hiện nay...

Phương pháp phân tích và tổng hợp : Tác giả sử dụng phương pháp này để thực hiện và phân tích các số liệu, tư liệu, đánh giá các kết quả tổng hợp.

Phương pháp nghiên cứu liên ngành : Là sự kết hợp một số phương pháp chuyên nghiên cứu của các ngành khoa học khác có liên quan như nghiên cứu lịch sử, văn hóa du lịch...

5. Đóng góp của khóa luận

Bước đầu khảo cứu về văn hóa làng Tiên Điền tuy chưa thật đầy đủ nhưng tôi đã cố gắng tập hợp có hệ thống diện mạo văn hóa làng Tiên Điền với những nét đặc sắc, cơ bản nhất.

Đóng góp thứ hai của khóa luận chính là việc đưa ra các giải pháp nhằm giữ gìn bản sắc văn hóa làng Tiên Điền hiện nay.

Việc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa trong điều kiện hiện nay không chỉ mang ý nghĩa trong lĩnh vực văn hóa – xã hội mà Tiên Điền sẽ là nơi thu hút khách du lịch đến tham quan ngày một tăng thêm; từ đó sẽ mang lại những hiệu

quả tốt trong kinh tế cho địa phương khi Khu du lịch văn hóa Tiên Điền chính thức hoạt động.

6. Bố cục của khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo, phụ lục, khóa luận chia làm ba chương :

Chương một : Khái quát chung về làng Tiên Điền;

Chương hai : Bản sắc văn hóa làng Tiên Điền;

Chương ba : Những giải pháp nhằm giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa làng Tiên Điền.

Tài liệu tham khảo

1. Đào Duy Anh (1994), *Đất nước Việt Nam qua các đời*, Nxb Thuận Hóa, Huế.
2. Đào Duy Anh (1992), *Việt Nam văn hóa sử đại cương*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh.
3. Nguyễn Chung Anh (1958), *Hát ví Nghệ Tĩnh*, Nxb văn sử địa, Hà Nội.
4. Nguyễn Đồng Chi, Ninh Giao (1963), *Hát dặm Nghệ Tĩnh*, Nxb Khoa học, Hà Nội.
5. *Báo cáo tổng kết 5 năm xây dựng làng văn hóa (2000)*, Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh , Hà Tĩnh .
6. *Danh nhân Hà Tĩnh (1998)*, Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh, Hà Tĩnh.
7. Bùi Xuân Đính (1995), *Lệ làng phép nước*, Nxb pháp lý Hà Nội, Hà Nội.
8. Phạm Văn Đồng, *Văn hóa và đổi mới*, Nxb văn hóa thông tin, Hà Nội.
9. Trần Tấn Hành (1997), *Di tích danh thắng Hà Tĩnh*, Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh, Hà Tĩnh .
10. Trần Thị Huế (1995), *Xây dựng làng văn hóa ở Hà Tĩnh*, Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh, Hà Tĩnh .
11. *Hương ước Hà Tĩnh (1996)*, Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh, Hà Tĩnh.
12. *Một số giá trị văn hóa truyền thống với đời sống văn hóa cơ sở ở nông thôn hiện nay (1998)*, Nxb văn hóa dân tộc, Hà Nội.
13. *Một số vấn đề xây dựng làng ấp văn hóa hiện nay (1998)*, Bộ văn hóa thông tin, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
14. Phan Ngọc (1998), *Bản sắc văn hóa Việt Nam*, Nxb văn hóa thông tin Hà Nội, Hà Nội.
15. *Nghị quyết 05 Ban chấp hành TW Đảng khóa VIII*, ngày 16/7/1998.
16. *Làng cổ Hà Tĩnh T.1(1996)*, Hội văn học nghệ thuật Hà Tĩnh, Hà Tĩnh.

17. *Làng cổ Hà Tĩnh T.2(1996)*, Hội văn học nghệ thuật Hà Tĩnh, Hà Tĩnh.
18. *Lễ hội cổ truyền(1992)*, Viện văn hóa dân gian, Nxb khoa học xã hội, Hà Nội.
19. Nguyễn Quốc Phẩm (1998), *Văn hóa làng Tiên Điền truyền thống và hiện đại*, Nxb chính trị quốc gia, Hà Nội.
20. Nguyễn Duy Quý, Thành Duy, Vũ Ngọc Khánh (1996), *Văn hóa làng và làng văn hóa*, Sở văn hóa thông tin Thanh Hóa, Hà Tĩnh.
21. Đặng Duy Phúc (1994), *Về Tiên Điền nhớ Nguyễn Du, Nguyễn Công Trứ, Đặng Tất, Đặng Dung*, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
22. Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh (2006), *Quy hoạch chi tiết khu văn hóa – du lịch Nguyễn Du*, Tài liệu phục vụ hội thảo.
23. Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh (1997), *Hà Tĩnh với sự tiếp cận văn minh đô thị*, Nxb Hà Tĩnh, Hà Tĩnh.
24. Sở văn hóa thông tin Hà Tĩnh (2001), *Phong thổ ký các huyện Hà Tĩnh*, Nxb Hà Tĩnh, Hà Tĩnh.
25. Trần Quốc Vượng (1999), *Cơ sở văn hóa Việt Nam*, Nxb giáo dục, Hà Nội.
26. *Văn hóa và phát triển(1998)*, Bộ văn hóa thông tin, Hà Nội.
27. *Văn hóa truyền thống các tỉnh Bắc Trung Bộ(1997)*, Nxb khoa học xã hội, Hà Nội.
28. *Tạp chí văn hóa Hà Tĩnh(1994)*, Số 27, Hà Tĩnh.
29. *Tạp chí văn hóa Hà Tĩnh(2000)*, Số 40, Hà Tĩnh.
30. Trần Ngọc Thêm (1999), *Tìm về bản sắc văn hóa Việt Nam*, Nxb thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh.
31. Hà Văn Tấn(1996), *Làng, liên làng và siêu làng*, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
32. Trương Thìn, *Hương ước xưa và quy ước làng văn hóa ngày nay*, Nxb lao động – xã hội, Hà Nội.

33. Website : google.com.vn
 Vietnamnet.vn
 Vnexpress.net
 Hatinh.gov.vn
 Hatinh24h.vn
 Nguoihatinh.net